

XXIV

A Szovjetunió a kommunizmus építésének útján

KOSSUTH KÖNYVKIADÓ

A SZOVJETUNIO A KOMMUNIZMUS ÉPÍTÉSÉNEK ÚTJÁN

A SZOVJETUNIO KOMMUNISTA PARTJA
XXIV. KONGRESSZUSA

KOSSUTH KÖNYVKIADÓ
1971

TARTALOM

I. AZ SZKP GAZDASÁGI ÉS BELPOLITIKAI CÉLKI- TÜZÉSEI	4
1. A gazdaságpolitika	4
2. A társadalmi-politikai fejlődés kérdései	13
II. AZ SZKP KÜLPOLITIKÁJA	17
1. A szocialista világrendszer ..	18
2. A béketerv	24
3. A forradalmi erők támogatása	27

1971. március 30. és április 9. között tartották meg az SZKP XXIV. kongresszusát. A kongresszus jóváhagyta a Központi Bizottság jelentését, elfogadta az 1971—1975. évekre szóló népgazdaság-fejlesztési terv irányelveit. A kongresszus megerősítette azt a politikai irányvonalat, amely a történelmi jelentőségű XX. kongresszus óta megszabja a párt egész tevékenységét, politikáját és munkamódszerét, egyszersmind alkotó módon tárgyalta a szocialista országok fejlődésének, a nemzetközi életnek számos fontos időszerű kérdését, és világos programot adott megoldásukra. Az SZKP XXIV. kongresszusa a nemzetközi kommunista mozgalom kimagasló eseménye volt.

A kijelölt feladatok következetesen kapcsolódnak az eddigi eredményekhez. A Szovjetunióban a kommunizmus építése van napirenden. Az erre vonatkozó alapelvek az 1961-ben elfogadott pártprogramban vannak összefoglalva. A XXIV. kongresszus határozatai ezeken az alapelveken nyugszanak. A kongresszus kiegyensúlyozott és gyors gazdaságfejlesztést irányzott elő, s ezen az alapon a dolgozók életszínvonalának az emelkedését szolgáló nagyszabású intézkedéseket és átfogó békeprogramot dolgozott ki.

A Szovjetunió az elmúlt évtizedekben lezajlott átalakulások eredményeképpen fejlődésének újabb szakaszába lép. A feladatokat a nagyobb lehetőségek határozzák meg, s a Szovjetunió a hatalom és a biztonság tudatában tűzheti ki a tennivalókat. A kongresszus elemezte a jelen szakasz sajátosságait s a tartós tendenciák és az újabb mozzanatok figyelembevételével alkotó módon nyúlt a megoldásra váró kérdésekhez. Az elmúlt évek tapasztalatainak józan és tárgyilagos elemzése alapján kijelölte a továbbfejlődés reális feladatait.

I. AZ SZKP GAZDASÁGI ÉS BELPOLITIKAI CÉLKITŰZÉSEI

1. A GAZDASÁGPOLITIKA

A XXIV. kongresszuson nagy figyelmet szenteltek a gazdasági kérdéseknek. A kongresszus anyagai ismételten bizonyítják, hogy a gazdaságpolitika a párt tevékenységének a legfontosabb területei közé tartozik.

A Szovjetunió mostani fejlettségi szintjével, s a kor követelményeivel összhangban álló gazdaságpolitika alapjait az SZKP 1966. évi XXIII. kongresszusa vetette meg, s annak megvalósítása érdekében már a hatvanas évek második felében sok rendszabályt vezettek be. A XXIV. kongresszus olyan gazdaságpolitikát fogadott el, amely tovább halad ezen az úton. A most kitűzött gazdasági célok valóra váltása jelentősen emeli a lakosság életszínvonalát, és erősíti az ország hatalmát. A Szovjetunió terveinek megvalósítása nagy nemzetközi jelentőséggel bír, befolyásolja a társadalmi haladást az egész világon, s hozzájárul a nemzetközi erőviszonyok további eltolódásához a szocializmus javára.

A Szovjetunióban „óriási gazdasági potenciál jött létre” — állapítja meg a Központi Bizottság beszámolója —, az országban ma már egy nap alatt „tízszer annyi társadalmi terméket állítanak elő, mint amennyit a harmincas évek végén állítottak elő egy nap alatt”. Ugyanakkor a feladatok meghatározásánál az is nagy szerepet játszik, hogy a tudományos-technikai forradalom vívmányait gyorsan lehet alkalmazni a termelési folyamatokban.

A kongresszuson jóváhagyott népgazdaságfejlesztési irányvonal arra enged következtetni, hogy a párt a gazdasági területen — sokkal inkább, mint az előző tervidőszakban — meg tudja oldani mindhárom feladatát: a nehézipar fejlesztését, a védelmi erő ellátását korszerű eszközökkel és a lakosság életszínvonalának emelését.

Az irányelvek szerint a kilencedik ötéves tervben az alábbi módon alakulnak a társadalmi termelés fejlesztésének legfontosabb mutatói:

	1970	1975	A növekedés öt év alatt 1966—1970 1971—1975	
Nemzeti jövedelem (összehasonlító árakban — md. rubel)	266,3	365—373	77,2	99—107
Ezen belül:				
fogyasztási alap	197,2	272—278	56,8	75— 81
felhalmozási alap	69,1	93— 95	20,4	24— 26
Ipari termelés (összehasonlító árakban — md. rubel)	373	528—544	125	155—171
Mezőgazdasági termelés (évi átlagos össztermelés az öt éves tervidőszak alatt, összehasonlító árakban — md. rubel)	80,3	96— 98	14	15,7— 17,7
A munkatermelékenység emelkedése százalékban:				
az iparban			32	36— 40
a mezőgazdaságban				
(kolhozok és szovhozok)			35	37— 40
az építkezésben			22	36— 40

A feladatok között az ország gazdasági hatalmának gyors növelésére irányuló akarat továbbra is elsőrendű. A kongresszus határozata erre vonatkozóan megjegyzi, hogy az új ötéves tervnek fontos szerepet kell játszania „az ország gazdasági . . . erejének növelésében”, s „az anyagi-műszaki bázis növelésében”. A határozat szerint „a nehézipar fejlesztésének gyors üteme a jelenlegi feltételek között is megtartja jelentőségét”, mivel a bővített szocialista újratermelés s a gazdasági haladás jórészt ennek a szektornak az állapotától függ. Az új ötéves terv irányelveiről elhangzott kongresszusi beszámoló is leszögezte: „A nehézipar volt és marad az ország gazdasági hatalmának, a népjólét további fellendítésének az alapja. Ez

biztosítja a technikai haladást, az egész népgazdaság fejlődését, benne a mezőgazdaságét és a közszükségleti cikkek gyártásával összefüggő iparágakét, valamint a szovjet állam védelmi képességének erősítését. Népünk számára e feladatok elsőrendű fontosságúak.”

A kongresszus a jelenlegi világhelyzetet, s annak várható alakulását úgy értékelte, hogy a szocialista országok ereje, külpolitikája, a népek harca megőrizheti a békét. Ebben döntő szerepe van annak, hogy a Szovjetunió hatalmas védőerőt fejlesztett ki, s a kongresszus megállapítása szerint „a szovjet hadsereg ma el van látva a korszerű haditechnika minden eszközével”. A szovjet védelmi ipar továbbfejlesztése mindig a nemzetközi helyzet függvénye. Az imperialisták, mindenekelőtt az Egyesült Államok fegyverkezései miatt, az imperialisták fékmentartása érdekében a Szovjetuniónak jelentős és költséges katonai erőt kell fegyverben tartania, a nemzeti jövedelem és a szellemi kapacitások nem csekély részét kell katonai célokra fordítania, ami jelentősen befolyásolja a gazdasági terveket és a gazdaság fejlődését.

A kongresszuson nagy teret kapott a szovjet emberek életszínvonalának emelésével kapcsolatos feladat. A kitűzött célok arra mutatnak, hogy e téren lényeges előrehaladás várható.

Az életszínvonal emelése A Szovjetunió 1971—1975. évi ötéves népgazdaságfejlesztési tervének az a „fő feladata, hogy biztosítsa a nép anyagi és kulturális életszínvonalának jelentős emelkedését...” A kilencedik ötéves tervnek éppen az ad sajátos arculatot, hogy benne első helyen szerepelnek a lakosság életszínvonalának emelésére irányuló szociális és bérpolitikai intézkedések. A terv a szocializmusnak azt a fontos követelményét juttatja kifejezésre, hogy a termelés az embert szolgálja.

Az 1971—1975-ös évekre szóló tervelőirányzatok szerint gyors ütemben nő a szovjet emberek reáljövedelme: egy lakosra számítva mintegy 30 százalékkal. A lakosság reáljövedelme növekedésének háromnegyed részét a béremelések fedezik. A munkások és alkalmazottak havi átlagos pénzbeli

keresete öt év alatt 20—22 százalékkal, a kolhozok közös gazdaságában végzett munka díjazása 30—35 százalékkal emelkedik. 1971-ben a havi minimális munkabért 70 rubelra emelik. A munkások és alkalmazottak havi átlagkeresete az öt-éves tervidőszakra 146—149 rubelra, a kolhozparasztnak havi munkadíja pedig 98 rubelra növekszik. A társadalmi fogyasztási alapok terhére kifizetett juttatások és kedvezmények összege öt év alatt 40 százalékkal emelkedik, s 1975-ben 90 milliárd rubel lesz. A pénzbeli jövedelmek növelésével egyidőben nagy ütemben fejlesztik a fogyasztási cikkek termelését és a szolgáltatásokat, így a növekvő vásárlóerőnek meglesz a fedezete.

Az életszínvonal emelésének egyik legfontosabb része a lakáshelyzet javítása. Jelenleg a Szovjetunióban építik a legtöbb lakást a világon. 1965—1970 között 50 millió ember költözött új lakásba. A kilencedik ötéves tervidőszakban 565—575 millió négyzetméternyi lakóterület épül fel, ami 60 millió ember lakáskörülményeinek a megjavítását teszi lehetővé. A lakásépítés egyre inkább új tervek alapján valósul meg, s ez kényelmesebb, jobban felszerelt lakásokat eredményez. Emellett a Szovjetunióban igen alacsony a lakbér.

A szovjet nép évtizedeken át sok szükségletéről mondott le, hogy megteremtse a szocialista társadalom szilárd anyagi alapját, s hogy képes legyen megvédeni az országot az imperialisták bármiféle támadásától. Egyetlen nép sem hozott olyan nagy áldozatokat a szocialista jövőért, mint a Szovjetunió népei. A proletár szolidaritás jegyében minden segítséget megadott más népeknek is. Az óriási teher, az elmaradott ország felemelése arra a színvonalra, amelyen jelenleg van, nem tette lehetővé a lakosság életszínvonalának gyors fejlesztését. Ma azonban más a helyzet. A gazdasági haladás szükségességét továbbra is szem előtt tartva, semmit föl nem adva a proletár szolidaritás vállalt kötelezettségeiből, eddig nem tapasztalt ütemben lehet növelni a nép jólétét. A szovjet állam olyan gazdasági potenciálra tett szert, amelynek szintjéről gyorsabban vezet előre az út. Beérik a régebbi évtizedek fejlesztésének a gyümölcse. A létfontossá-

gú szükségletek biztosításán túl, most már előtérbe kerül a magasabb rendű igények kielégítése.

Ezt követeli a bonyolult ipari-gazdasági rendszer gyors fejlesztése is. A kongresszuson tartott előadói beszédében Koszigin elvtárs erre vonatkozóan megjegyezte, hogy biztosítani kell „a munka anyagi és erkölcsi ösztönzőinek harmonikus alkalmazását. A jobb munkaeredményeket, az alkotó lelemény megnyilvánulását... különböző anyagi és erkölcsi ösztönzési formákkal kell serkenteni...”

**A gazdaság
kiegyensúlyozott
fejlesztése**

A kongresszus a kitűzött célok megvalósításának biztosítására a népgazdaság fejlesztésének viszonylag magas ütemét irányozta elő. Emellett a kongresszus a

népgazdaság arányainak jelentős megváltoztatását tűzte ki célul. Tovább fog javulni a gazdaság belső egyensúlya, az egyes ágazatok közötti összhang.

A fejlődés régebbi periódusaiban a szovjet gazdaságfejlődést szükségszerűen a magas felhalmozási arányok s a nehézipar kiemelt fejlesztése jellemezte. A nehézipar gyors ütemű fejlődését a könnyű- és élelmiszeripar mérsékelt teljesítményei s a mezőgazdaság hozamainak lassú növekedése egészítette ki. Igen jellemző, hogy a szovjethatalom ötven éve alatt az ország ipari össztermelése 73-szorosára, ezen belül a termelési eszközök termelése 170-szeresére, a fogyasztási cikkeké pedig 24-szeresére növekedett. A mezőgazdasági termelés emelkedése ezekben az években 2,8-szeres volt.

Az első öt éves tervek időszakában alkalmazott gazdaságpolitika egy meghatározott szakaszban lehetővé tette a fogyasztási cikkek termelésének a meggyorsítását. Erre már a XX. pártkongresszus után sor került. A nyolcadik öt éves terv elfogadása óta pedig az SZKP és a szovjet állam gazdaságpolitikájának egyik fontos elve az, hogy közelebb kell hozni egymáshoz a termelési eszközök és a fogyasztási cikkek termelésének növekedési ütemét. Amíg a hetedik öt éves terv idején a termelési eszközök gyártása 58 százalékkal, a fogyasztási cikkek termelése pedig 36 százalékkal nőtt, addig a XXIII. kongresszuson elfogadott terv már a termelési eszközök gyártásá-

nak 49—50 százalékos növekedése mellett a fogyasztási cikkek termelésének 43—46 százalékos emelkedését irányozta elő.

A XXIV. kongresszus döntései alapján az egy főre jutó fogyasztási javak termelését jelentősen emelni kell, azonban a gazdasági haladás biztosítása érdekében a termelési eszközök termelését is magas szinten kell tartani. Ennek megfelelően a kilencedik ötéves tervben a fogyasztási cikkek termelésének növekedési üteme 44—48 százalékos, míg a termelési eszközöké 41—45 százalékos lesz. Az ötéves tervek történetében most először a fogyasztási cikkek termelésének növekedési üteme meghaladja a termelési eszközök termelésének növekedési ütemét.

A kongresszus a közszükségleti cikkeket gyártó iparágak feladatait a kilencedik ötéves tervben a következőkben szabta meg:

	A termelés mennyisége	
	1970	1975
A könnyűipar, a kultúrcikkeket és háztartási cikkeket gyártó iparágak termelése (md. rubel)	76,5	112,4
Bútor (md. rubel)	2,8	4,55
Hűtőszekrények (ezer darab)	4140	6686
Szövet (md. négyzetméter)	8,9	10,5—11
Bőrcipő (millió pár)	676	800—830
Élelmiszer-, hús-, tej- és halipar (md. rubel)	78,8	106,6

A kitűzött célokat főképpen a hatékonyabb gazdálkodási formák bevezetésével, a beruházások fokozásával biztosítják. A közszükségleti cikkek gyártásának fejlesztésében fontos szerep hárul a nehéziparra is. A helyiipari vállalatok is több közszükségleti cikket fognak előállítani.

A szovjet népgazdaság belső egyensúlyának javítása jórészt a mezőgazdaság állapotával függ össze. A múltban — főképpen a történelmi okok miatt — a mezőgazdaság számára nem sikerült mindig elegendő eszközt biztosítani. Bár a mezőgazdaság ellátta az ország lakosságát élelemmel s a feldolgozó ipart nyersanyaggal, ez a népgazdasági ág nemegyszer volt gondok forrása. Az ipar fejlődésével összehasonlítva ma is je-

lentős a mezőgazdaság elmaradása, amit a kommunizmusba való átmenet idején le kell küzdeni. A szovjet népgazdaság fő ágazatai közötti arányok javítása mindenekelőtt a mezőgazdaság fejlettségi szintjének emelését követeli.

Már az ötvenes évek közepétől nagyobb anyagi eszközöket fordítottak a mezőgazdaságra. A Központi Bizottság 1965 márciusi plénuma fordulatot hozott a mezőgazdaság fejlesztésében. Az állam a nyolcadik ötéves tervben a mezőgazdaság szükségleteinek kielégítésére 71 milliárd rubelt irányzott elő, annyit, mint a háború utáni tizenkilenc esztendő alatt összesen. Az akkori komplex, az intenzív megoldási formákat előtérbe állító intézkedéseknek az eredményeképpen a mezőgazdaság össztermelésének évi átlagos volumene 1966—1970-ben 21 százalékkal volt nagyobb, mint 1961—1965-ben.

A XXIV. kongresszus e politika még következetesebb folytatását tűzi ki célul. A párt arra törekszik, hogy a mezőgazdaságban foglalkoztatottak létszámának jelentős csökkentése mellett a termelés ugyanolyan ütemben növekedjék, mint az előző tervidőszakban.

A tervelőirányzatok szerint a mezőgazdasági termelés az alábbiak szerint fog alakulni:

	Átlagos évi termelés 1971—1975-ben	A termelés évi átlagos abszolút növekedése a kilencedik öt- éves tervben
Mezőgazdasági össztermelés (md. rubel)	96—98	15,7—17,7
A legfontosabb termékfajták természetben		
szemes termés (millió tonna)	195	27,5
nyersgyapot (millió tonna)	6,75	0,65
hús (vágósúlyban, millió tonna)	14,3	2,7
tej (millió tonna)	92,3	11,8
tojás (md. darab)	46,7	10,9
gyapjú (ezer tonna)	464,0	67

A XXIV. kongresszus nagyvonalú mezőgazdasági programjának megvalósítása érdekében a rendszabályok széles skáláját irányozta elő. A megoldás útját jól jelzi az a körülmény, hogy a kilencedik ötéves terv időszakában a mezőgazdasági beruházások összege 129 milliárd rubel lesz, ugyanannyi, mint az előző két ötéves tervben összesen. Ilyen feltételek mellett minden lehetőség megvan arra, hogy a Szovjetunió viszonylag rövid idő múltán fejlett mezőgazdasággal rendelkezék.

**A feladatok
megoldásának
formái**

A kongresszus rámutatott arra, hogy a gazdasági előrehaladás fő útja a termelés hatékonyságának a fokozása. Erre helyezte a hangsúlyt már az SZKP

XXIII. kongresszusa is.

A korábbi fejlődési szakaszokban a termelés növelése a munkások és alkalmazottak létszámának növelése és az új termelési egységek kiépítése útján ment végbe. A munkaerő utánpótlását a falu biztosította, különösen abban az időszakban, amikor nagy volt az elvándorlás a falvakból a városokba. A munkaerő növelésében a nőknek a termelőmunkába való állítása is nagy szerepet játszott.

A fejlesztésnek ezek a hagyományos eszközei — amelyek évtizedeken keresztül biztosították a gyors gazdasági haladást — kimerülőben vannak. S így a kilencedik ötéves tervben nem növekszik az iparban dolgozók létszáma, a mezőgazdaságban foglalkoztatottak száma pedig tovább csökken. Az új termelési kapacitások tömeges kiépítése sem célravezető, mivel az erők szétforgácsolásához vezet. Emellett gátolja a már meglevő ipari üzemek rekonstrukcióját, modern termelési eszközökkel való ellátását. Ezt a tényt rögzíti a Központi Bizottság beszámolója, amikor megjegyzi: „... korlátozottabbá válnak a népgazdaság növekedésének... extenzív tényezői”. „... csökkennek a további munkaerő bevonásának lehetőségei”, s a „beruházások növekedési ütemének is megvannak a határai”.

A XXIV. kongresszus a rendszabályok egész sorának a bevezetését irányozta elő. A legfontosabb: a termelés hatékonyságának

ságának a növelése. Ez azt jelenti, hogy jelentősen növelni kell a munka termelékenységét, az anyagi és pénzügyi ráfordítások hatékonyságát. Az új ötéves tervben a nemzeti jövedelem emelkedésének 80 százalékát, az ipar termelés növekedésének 87 százalékát, a mezőgazdasági termelés növekedésének egészét a munkatermelékenység fokozásával kell biztosítani. A szovjet népgazdaság előrehaladásának kulcskérdése tehát a tudományos-technikai haladás meggyorsítása.

A kongresszus előtérbe állította a tudományos-technikai forradalom egyesítését a szocialista gazdálkodási rendszer előnyeivel. Igen nagy jelentősége van annak, hogy a tudomány eredményeit gyorsan átültessék a termelési gyakorlatba. Ezzel összefüggésben a kongresszuson sok szó esett a tudományos kutatások minden irányú fejlesztéséről, s azok eredményeinek a népgazdaságban való gyors hasznosításáról. Ezt a folyamatot azáltal is elősegítik, hogy a nagyüzemek mellé tudományos intézeteket szerveznek, valamint üzemeket és tudományos intézeteket is magukba foglaló tudományos-termelési egyesüléseket hoznak létre.

A Szovjetunió hatalmas tudományos potenciálját egyre inkább úgy fejlesztik, hogy annak produktumaiból a népgazdaság minden ága részesüljön. Ez többek között azt jelenti, hogy a védelmi iparban elért eredményeket egyre nagyobb mértékben alkalmazzák a fogyasztási cikkek termelésében. A Központi Bizottság beszámolója rámutatott arra, hogy a védelmi ipar termelése „összvolumenének 42 százaléka már ma polgári célokat szolgál. Figyelembe véve a védelmi ipar magas tudományos-technikai szintjét, az ágazat tapasztalatainak, találmányainak és felfedezéseinek átadása a gazdaság összes szférájában nagy jelentőségű.”

Az előrehaladás üteme nagymértékben attól függ, hogy az irányító testületek és apparátusok mennyiben tudják kihasználni a gazdaságban rejlő lehetőségeket. Ez a problémakör érinti a gazdaság irányítási rendszerét, amelynek tökéletesítésére a XXIV. kongresszuson sok javaslat hangzott el. Az új ötéves terv irányelveiről elhangzott beszámoló megállapította, hogy a XXIII. kongresszuson jóváhagyott gazdaságirányí-

tási reform „a szocialista gazdálkodás lenini elveinek továbbfejlesztését jelenti”, s a hatvanas évek második felében elért gazdasági eredmények „az új beruházási és ösztönzési rendszernek a termelés hatékonyságára tett igen pozitív hatásáról tanúskodnak”. Arról is szó volt a beszámolóban, hogy a felgyülemlett tapasztalatok alapján a reformnak néhány vonatkozása „pontosabb körvonalazásra” szorul. A párt a reformot nem egyszeri cselekedetnek, hanem permanens folyamatnak tekinti, s ez a felfogás lehetőséget ad a kísérletezésekre és változtatásokra.

A kongresszus megerősítette a gazdaság irányításával kapcsolatos elveket. A szovjet népgazdaságban meghatározó szerepe van a központi tervezésnek és „... az áru- és pénzviszonyokat a népgazdaság tervezett irányításának megszilárdítására, a vállalatok és az egyesülések önálló gazdasági elszámoláson alapuló kezdeményezéseinek megerősítésére lehet és kell felhasználni” — hangoztatta Koszigin elvtárs. A központi szervek utasításait össze kell hangolni „a termelést befolyásoló gazdasági ösztönzők alkalmazásával”. Ezzel összefüggésben a kongresszus rámutatott olyan közgazdasági kategóriák jelentőségére, mint az ár, a haszon, a hitel stb., s arra ösztönzött, hogy tökéletesítsék az áru- és pénzviszonyokat. Elutasította a „túlzó piac koncepciókat”, s az anyagi ösztönzés elsődlegességének elismerése mellett nagy szerepet tulajdonított a szubjektív hajtóerőknek is. A kongresszus fontos feladatnak jelölte meg a dolgozóknak a termelés irányításába történő bevonását.

2. A TÁRSADALMI-POLITIKAI FEJLŐDÉS KÉRDÉSEI

A XXIV. kongresszuson a gazdaság problémái állottak a figyelem középpontjában, azonban a megtárgyalt kérdések köre ennél jóval szélesebb volt. A kongresszus nagy figyelmet fordított a társadalmi-politikai fejlődés kérdéseire.

A tudományos-technikai forradalom kibontakozása megköveteli a dolgozók szakmai felkészültségének fokozását, az ér-

telmiség számanak gyors gyarapodását, a városi és falusi életmód fokozatos nivellálódását. A kongresszus határozata leszögezte, hogy a pártnak a tudományos-technikai forradalom kibontakozása idején is arra kell törekednie, hogy szüntelenül érvényesüljön a munkásosztály vezető szerepe, erősödjön a munkásosztály és a parasztság szövetsége, s a munkások, a kolhoztagok, az értelmiségiek, az összes szovjet emberek egybeforrrjanak a munkában. A kongresszus a szovjet társadalom egysége további erősítésének a jegyében ülésezett, s ebben a keretben szerepelt a Szovjetunió valamennyi nemzetének és nemzetiségének sokoldalú fejlődése és közeledése.

A kongresszus foglalkozott a szocialista demokratizmus fejlesztésével, a szovjet állam erősítésével is. Arra az álláspontra helyezkedett, hogy a fejlődés mostani szakaszában a már kialakult struktúra fenntartására van szükség, azonban a munka tartalmát tovább kell javítani. A kongresszus az apparátusok és az intézményhálózat szakmai színvonalának emelésére helyezte a hangsúlyt. Sok szó esett arról is, hogy a nagy létszámokat lekötő mechanikus munkák gépesítése elősegítené a jelenlegi intézményrendszer további korszerűsítését, s a vezető testületek számára lehetővé tenné a megalapozottabb döntéseket.

A kongresszus célul tűzte ki a szocialista demokratizmus továbbfejlesztését. Már a kongresszus előtt határozatot hoztak a több mint kétmillió képviselőt tömörítő helyi szovjetek jogkörének és autonómiájának a kiszélesítésére.

A Központi Bizottság beszámolója rámutatott arra, hogy a Szovjetunióban a dolgozóknak a társadalom irányításában való részvétele „nemcsak az állami szervek útján valósul meg, hanem a dolgozók tömegszervezeteinek szerteágazó hálózatán keresztül is”. A demokrácia fejlesztésében igen nagy szerepük van a több mint 93 millió dolgozót tömörítő szakszervezeteknek és a 28 millió taglétszámmal rendelkező ifjúsági szervezetnek.

Az SZKP 14 milliós tagságának képviselőtében mintegy 5000 küldött vett részt a tanácskozáson. A kongresszus légkö-

re, az elhangzott elemzések azt mutatják, hogy a Szovjetunió Kommunista Pártja dinamikusán fejlődő, önmagát rendszeresen megújító szervezet. A párt a tudományos-technikai forradalom gyorsan változó világában azonnal reagál az új jelenségekre és megszabja a korszak követelményeinek megfelelő feladatokat. A kongresszus határozatai a párt vezető szerepének a további erősítésére irányulnak. Ezzel összefüggésben tovább kell erősíteni a pártszervezeteknek a vállalatok és intézmények munkájára gyakorolt befolyását. Döntés történt az SZKP szervezeti szabályzatának a módosításáról is, méghozzá abban a szellemben, hogy a termelési szféra párt-szervezetei mellett a tudományos kutatóintézetek, a tanintézetek, a népművelési intézmények és a gyógyintézmények alapszervezetei is rendelkezzenek az ellenőrzés jogával.

A kongresszus határozatai azt mutatják, hogy az SZKP folytatja a párton belüli demokrácia fejlesztésére, a pártélet lenini normáinak megtartására, a párttagok aktivitásának fokozására irányuló politikát, s minden szinten erősíti a vezetés kollektivitását. A kongresszus állást foglalt a kétfrontos harc mellett, miközben hangoztatta a különböző revizionista és dogmatikus koncepciók elleni küzdelem fontosságát. Az elmúlt évek tapasztalatai, s a kongresszus egész menete azt demonstrálta, hogy „a személyi kultusz, valamint a szubjektivistika hibák következményeinek leküzdése kedvezően hatott az ország általános politikai és mindenekelőtt ideológiai fejlődésére”.

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK:

Az SZKP gazdaságpolitikája.
A kilencedik ötéves terv fő célkitűzései.

IRODALOM:

A Központi Bizottság beszámolója az SZKP XXIV. kongresszusának. Előadó: L. I. Brezsnyev. II., III., IV. fejezetek.
A szovjet népgazdaság 1971—1975. évi fejlesztési tervének irányelvei. Előadó: A. N. Koszigin.
Az SZKP XXIV. kongresszusának határozata a Központi Bizottság beszámolójával kapcsolatban. II., III., IV. fejezetek.
(Az irodalom megtalálható: az SZKP XXIV. kongresszusa. 1971. március 30—április 9. Kossuth Könyvkiadó 1971.)

II. AZ SZKP KÜLPOLITIKÁJA

Az SZKP XXIV. kongresszusa sokoldalúan foglalkozott a nemzetközi erőviszonyok alakulásával, az antiimperialista egységfront erősítésével. A Szovjetunió külpolitikája arra irányul, hogy megfelelő nemzetközi feltételeket biztosítson a szocializmus és a kommunizmus építéséhez, egyszersmind a világ összes forradalmi erői számára a további harc sikereihez.

A kongresszus a termonukleáris világháború elhárítását, az imperialista agresszió és a fegyverkezési hajsza elleni küzdelmet helyezte a figyelem középpontjába. Azt javasolta, hogy a világ egyik rendező elveként a különböző társadalmi rendszerrű államok békés egymás mellett élésének elvét fogadják el. Ez a politika a világ népeinek egyetemes érdeke, ugyanakkor kedvező feltételeket teremt a világ forradalmi erői számára a társadalmi haladásért vívott harcban. Reális perspektívát ad korunk fő ellentmondásainak megoldására, a termonukleáris háború elkerülésével lehetővé teszi és elősegíti a forradalom erőinek szabad kibontakozását az egész világon.

A Szovjetunió politikája egybeesik a többi szocialista ország, a szabadságért, a társadalmi átalakulásért és a békéért harcoló összes népek érdekeivel. Éppen ezért a kongresszuson kidolgozott külpolitikái irányvonal nagy hatással van a kommunista világmozgalomra, az imperialistaellenes erőkre és az egész világ haladó közvéleményére. A szovjet béketervnek többek között az a nagy jelentősége, hogy a megvalósításáért folyó harcban erősödik az összes antiimperialista erő akcióegysége.

1. A SZOCIALISTA VILÁGRENDSZER

Az SZKP változatlanul legfontosabb feladatának tartja az antiimperialista küzdelem fő erejét képező szocialista világrendszer egységének és összeforrottságának erősítését. A kongresszus megállapította, hogy a szocializmus „mint a béke és a társadalmi haladás bátyja még jobban megszilárdult”. Annak ellenére, hogy az elmúlt években nehézségek, sőt súlyosabb bonyodalmak is voltak, „az uralkodó irányzat a szocialista országok barátságának és összeforrottságának erősödése maradt”. A szocialista országok tehát továbbra is sikeresen oldják meg gazdasági és politikai feladataikat, erősítik befolyásukat a nemzetközi porondon.

Brezsnyev elvtárs beszámolójában rámutatott arra, hogy „a szocializmus mai világa sikereivel és távlataival, minden problémájával egyetemben még fiatal, növekvő társadalmi organizmus, amelyben még nem minden öltött végleges formát, amelyben még sok minden az elmúlt történelmi korszak nyomait viseli. A szocializmus világa egészében mozgásban van, állandóan tökéletesedik. Ez a fejlődés természetesen az újnak a régi ellen vívott harca, a belső ellentétek megoldása útján folyik.” Ez az elemzés megkönnyíti a belső ellentmondások felismerését és időben való megoldását. Ezzel összefüggésben a kongresszus arra is felhívja a figyelmet, hogy a testvérpártoknak alaposabban kell tanulmányozniuk egymás tapasztalatait, s együttműködésüket elmélyültebbé és sokoldalúbbá kell tenni. A tapasztalatok azt mutatják, hogy nagyobb bonyodalmak a szocialista építés folyamán akkor állnak elő, ha a párt nem ismeri föl az ellentmondásokat, amit azután az ellenséges elemek kihasználhatnak, és így válságos helyzet teremthető. Erre vonatkozóan a Központi Bizottság beszámolója megállapította, hogy „a szocialista építés útjára lépett országokban a kisebb-nagyobb mértékben megmaradt belső szocialistaellenes erők meghatározott feltételek esetén aktivizálódhatnak, sőt közvetlen ellenforradalmi akciókra is merészkedhetnek...”

A kongresszus felhívta a figyelmet arra, hogy az egész szo-

cialista világrendszer dinamikus és kiegyensúlyozott fejlődésének fontos előfeltétele, hogy a szocialista országok vezetői a szocialista építés általános törvényszerűségeit hozzák összhangba a nemzeti sajátosságokkal. A kongresszus határozata ezt így fogalmazza meg: „Új erővel mutatkozik meg annak a lenini tételnek a helyessége, hogy a szocializmus sikeres építésénél a szocialista építés általános törvényszerűségeiből kell kiindulni, de figyelembe kell venni az egyes országok konkrét adottságait is.” E két tényezőnek az összehangolása azért is fontos, mert a szocialista országok közötti kapcsolat fejlesztése csak ezen az alapon lehetséges.

A kapcsolatok erősítése

Az SZKP kongresszusa ez utóbbi kérdésnek rendkívül nagy figyelmet szentelt. A Szovjetunió a külpolitika sarkalatos kérdésének tartja a kapcsolatok további erősítését a többi szocialista országgal. Az egymással baráti viszonyban levő szocialista országok kapcsolatait a proletár internacionalizmus, a szolidaritás, a testvéri kölcsönös segítség, az önállóság és a függetlenség jellemzi. A Szovjetunió az elmúlt években kezdeményezte a szocialista világrendszer nemzetközi szervezeteihez tartozó államok kapcsolatainak további erősítését. Az együttműködés hatékonyságának a fokozása érdekében a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa és a Varsói Szerződés tagállamai között az utóbbi években a politika és a gyakorlati tevékenység rendszeres egyeztetésére került sor a gazdasági területen, a katonai ügyekben és a külpolitikában. Különösen szorosan egyeztetett külpolitikai lépéseket dolgoztak ki és hajtanak végre az európai szocialista országok az európai biztonságért folytatott harcban.

Az SZKP kongresszusa megerősítette azt a törekvést, hogy szorosabbá tegyék a szocialista országok együttműködését. Mindenekelőtt a szocialista gazdasági integráció újabb, minőségileg magasabb színvonalra történő emeléséről van szó. A Szovjetunió már régebben sikraszállt az ehhez szükséges előfeltételek mielőbbi megteremtéséért. A KGST-tagországok kommunista és munkáspártjai képviselőinek 1962 júniusában tartott tanácskozása már elfogadta „A szocialista nemzetközi

munkamegosztás alapelvei" c. okmányt, azóta a különböző elgondolások és tervek vitája és egyeztetése folyik.

Az elmúlt években már kialakultak a népgazdasági tervek koordinálásának haladó módszerei, valamint az egész szocialista közösség és egyes országok érdekeinek összeegyeztetésén alapuló döntési formák. Nagy fontosságú elvi és gyakorlati jelentőségűek a KGST XXIII. (1969) és XXIV. (1970 május) ülészekai, amelyeken kidolgozták és elfogadták a gazdasági integráció átfogó programját. A fejlődést jól mutatja, hogy a KGST-tagországok egyeztették egymással az 1971—1975. évekre szóló terveiket, és ezt tették a hosszú távra szóló tervekkel is.

A Központi Bizottság beszámolója szükségesnek tartotta az integráció további erősítését, mivel a szocialista világrendszer csak ezen az alapon alkalmazkodhat megfelelően „a tudomány és a technika legújabb vívmányaihoz, ... a termelés legjövődelmesebb és technikailag élenjáró válfajaihoz”. A gyorsabb előrehaladást az is sürgeti, hogy a szocialista országok gazdasági kapcsolataiban sok még a régebbi keletű, másrészt az újonnan felbukkanó, megoldásra váró probléma. Ezek megnyugtató rendezése csak az integráció kereteiben, annak magasabb szintjén képzelhető el. Erre utalnak a kongresszusi beszámolóban elhangzott azon megjegyzések is, miszerint „még nem teljesen használjuk ki a szocialista munkamegosztásban rejlő lehetőségeket”, és hogy az elkövetkező években „előre kell haladni a szocialista államok gazdasági integrációja útján”. Az előrehaladás konkrét lehetőségeit a kongresszus bonyolult folyamatnak minősítette. A Központi Bizottság beszámolója hangoztatta, hogy az együttműködés erősítésére azokat a formákat kell alkalmazni, „amelyek nemcsak az illető országnak, hanem az együttműködés valamennyi résztvevőjének érdekeit is szolgálják”.

**A gazdasági
és politikai
együttműködés**

Ennek megfelelően a Szovjetunió kilencedik ötéves tervében nagy hangsúlyt kapott a kölcsönös segítség elve. A kongresszuson felvázolták azokat a területeket, amelyeken a Szovjetunió és a többi szocialista or-

szág kölcsönösen hozzájárul egymás népgazdaságának fejlesztéséhez és a szükségletek kielégítéséhez. Az ötéves terv időszakában újabb lépések történnek a KGST-tagországok között a tudományos-műszaki együttműködés fejlesztésére. Tovább növekszik a szovjet ipar termékeinek, a nyers- és fűtőanyagoknak a szállítása a szocialista országokba. Az 1971—1975. években a Szovjetunió a KGST-országokba többek között 243 millió tonna kőolajat, 33 milliárd köbméter földgázt, 42 milliárd kilowattóra villamos energiát és 94 millió tonna vasércet szállít. Ugyanezekben az években a Szovjetunió a KGST-országokból 1,3 milliárd rubel értékben vásárol vegyipari felszereléseket, csaknem hárommilliárd rubel értékben vasúti és vízi közlekedési eszközöket, s több mint 8,5 milliárd rubel értékben közszükségleti iparcikkeket.

A Szovjetunió a KGST-országok gazdasági integrációjának további elmélyítésére törekszik. Ennek biztosítására tovább akarja javítani a szocialista országok közti szakosodást és kooperációt, a közös tervek kidolgozását. Az előrehaladást e téren jelentősen elősegíti a Nemzetközi Beruházási Bank tevékenységének kibontakozása, az összeegyeztetett beruházási politika megvalósítása, ami átfogó építési programok közös finanszírozását teszi lehetővé.

A kongresszus fontos feladatnak jelölte meg a szocialista országok nemzetközi szervezeteinek erősítését. A szocialista országok védelmében nagy szerepe van a Varsói Szerződésnek, amely az együttműködésnek egyre hatékonyabb eszköze. Az egység erősítésében fontos szerepük van a szocialista országok közti barátsági, együttműködési és kölcsönös segélynyújtási szerződéseknek. Ezek megújítására éppen az elmúlt években került sor. Ezek az okmányok a Varsói Szerződéssel és a KGST-vel egyetemben a szocialista országok együttműködésének átfogó rendszerét alkotják, s egymással, valamint a szocialista közösséggel szembeni elkötelezettséget tartalmaznak.

Az elmúlt évek folyamán gyakorlattá vált a Varsói Szerződés tagállamainak rendszeres tárgyalása, ami a politika koordinálását, a közös politikai és katonai tervek kidolgozá-

sát tette lehetővé. A Varsói Szerződés Szervezetének gyakorlata azt bizonyítja, hogy a szocialista vívmányok megvédése közös ügy és a szerződés biztos támaszt nyújt az imperialisták és a belső antiszocialista erők minden restaurációs kísérlete ellen. Az elmúlt évek tapasztalatai, különösen az 1968. évi csehszlovákiai válság leküzdésére tett intézkedések ismételtén megmutatták, hogy a szocialista közösség aláásása nem lehetséges, határai sérthetetlenek.

A Központi Bizottság kongresszusi beszámolója megállapítja: „A testvérországok külpolitikai tevékenysége egybehangolásának legfőbb központjául a Varsói Szerződés szervezete szolgált és szolgál.” A szervezet Politikai Tanácskozó Testülete széles körű programot dolgozott ki az európai béke biztosítására, s a tagországok Európa-politikája a közösen kialakított döntések síkján mozog. A diplomáciai lépések egyeztetése már eddig is jelentős eredményekkel járt: az európai helyzet stabilizálására irányuló több fontos kérdés megoldását tette lehetővé és előre halad az európai biztonsági rendszer létrehozását szolgáló értekezlet ügye is.

A szocialista országok együttműködésének magasabb szintre emelése új erőforrások feltárásához vezet, és növeli a szocializmus lehetőségeit. A szoros együttműködés felgyorsítja a szocialista országok gazdasági fejlődését és biztosítja a politikai rendszer szilárdságát. Tovább javítja a szocialista országok pozícióit a világ gazdaságban és a világpolitikában. Az együttműködés lehetővé teszi, hogy ne csak a Szovjetunió, hanem a többi baráti ország is tevékenyen részt vegyen korunk égető problémáinak a megoldásában.

**A nézeteltérések
leküzdése**

A kongresszus foglalkozott a szocialista országok, a nemzetközi kommunista mozgalom belső nehézségeivel is. E nehéz és bonyolult probléma tárgyalása az elvi szilárdság és az antiimperialista egységfront erősítésének a jegyében történt. A kongresszus előtérbe helyezte a marxizmus—leninizmus tisztaságának a megvédését, a burzsoá hatások, a revizionista és a dogmatikus nézetek leküzdését. A kongresszus a kommunista és munkáspártok 1969 júniusi moszkvai tanács-

kozásának szellemében foglalkozott a Kínai Népköztársasággal és a Kínai Kommunista Párttal kapcsolatos problémával. Rámutatott a kínai vezetők és a kommunista pártok nagy többsége között fennálló ellentétek gyökerére, arra, hogy „a kínaiak a maguk sajátos, a leninizmussal összeegyeztethetetlen eszmei-politikai platformjával állnak elő...” A Központi Bizottság beszámolója rámutat arra, hogy a kínai vezetők azt követelik az SZKP-tól: „adja fel a XX. pártkongresszus irányvonalát és az SZKP programját”. A kínai vezetőség el akarja téríteni a kommunista világmozgalmat forradalmi stratégiájától, s a kommunista mozgalom, a szocialista világrendszer egységének a megbontására törekszik. A kongresszus elutasította a XX. kongresszus irányvonalának és az SZKP programjának megtagadására irányuló kínai követelést. Az SZKP XX. kongresszusa — ami ellen olyan élesen fellépnek a kínai vezetők — történelmileg tekintve már nem az SZKP sajátja. Annak politikai vonalát a többi kommunista és munkáspárt is helveselte és elveit alkalmazta a saját tevékenységében. Jogga¹ állapította meg a kommunista és munkáspártok 1960 novemberi tanácskozása, hogy a kongresszus határozatai „... új korszak kezdetét jelentették a nemzetközi kommunista mozgalomban is, előmozdították további fejlődését a marxizmus—leninizmus alapján”.

A kongresszus elítélte a kínai vezetők szovjetellenes politikáját, s a marxizmus—leninizmussal össze nem egyeztethető ideológiáját. Kiindulva azonban az imperialistaellenes egységfront erősítésének a gondolatából, továbbá a Szovjetunió és a Kínai Népköztársaság érdekeiből, a kongresszus a két ország közötti kapcsolatok javítására helyezte a hangsúlyt.

A normalizálódásnak vannak bizonyos kezdeti jelei. 1970-ben a két ország között nagykövetek cseréjére került sor. Hosszabb szünet után kereskedelmi szerződést írtak alá, s valamelyest növekedett az árucsere-forgalom. Folytatódnak a kormányküldöttségek tárgyalásai a határkérdések rendezéséről. A Központi Bizottság kongresszusi beszámolója leszögezte: „pártunknak és a szovjet kormánynak mély meggyőződése, hogy a Szovjetunió és a Kínai Népköztársaság közötti kap-

csolatok javulása megfelelné mindkét ország alapvető és hosszú távú érdekeinek, a szocializmus, a népek szabadsága és a béke megszilárdítása érdekeinek”.

A Szovjetunió a viszony javítására, a jószomszédi kapcsolatok helyreállítására törekszik a Kínai Népköztársasággal. Az előrehaladás azonban attól függ, hogy Kína milyen álláspont-ra helyezkedik.

2. A BÉKETERV

A XXIV. kongresszus kifejezésre juttatva a szovjet nép békeakarátát, sokoldalú békeprogramot fogadott el. Az SZKP mindent megtesz azért, hogy olyan feltételeket biztosítson a szovjet népnek, amelyek lehetővé teszik a békés építést, a kommunizmus nagy céljainak elérését.

A Szovjetunió békét akar minden más népnek is. Védelmezi a szocializmust, a népek szabadságát, leleplezi s igyekszik megakadályozni az imperialisták agresszív cselekedeteit. Arra törekszik, hogy a különböző társadalmi rendszerű államok békés egymás mellett élésének elvei megvalósuljanak. A kongresszus határozata szerint a Szovjetunió politikájában „az agresszió erőyes visszautasítása mindenkor összekapcsolódott a megérett nemzetközi problémák rendezésére törekvő konstruktív fellepéssel”. A kongresszuson elfogadott külpolitikai programot az emberiség további sorsa iránt érzett felelősség, a szocialista humanizmus, az imperialista agresszió áldozatai iránti szolidaritás, a béke és a haladás ügyének szerves összekapcsolása hatja át.

A kongresszus hangoztatta az imperializmus természetéből, agresszív politikájából fakadó háborús veszélyt. Megalapította, hogy az Egyesült Államokra „különösen jellemző az agresszív külpolitikai irányvonal, a fokozódó militarizálódás, amely a világháború veszélyét hordozza magában”.

A XXIV. kongresszuson elfogadott külpolitikai program abból indul ki, hogy a Szovjetunió gazdasági, politikai és katonai hatalma, politikai irányvonala nagy jelentőségű a nem-

zetközi események alakulásában. A kongresszus megállapította, hogy a nemzetközi élet fejlődésének alaptendenciája változatlanul az erőviszonyok pozitív irányú eltolódása, ezért a világháború nem végzetszerűen elkerülhetetlen. A Szovjetuniónak és szövetségeseinek további erőgyarapodása, az antiimperialista front egységének erősödése még realisabbá teszi a világháború elhárítását, s jelentősen megnöveli a szocialista külpolitika hatásfokát.

Az Amerikai Egyesült Államok és szövetségeseik — látva a termonukleáris háború kirobbantásával járó kockázatokat — az utóbbi évtizedben az agressziók „korlátozottabb” formáit helyezték előtérbe. Az Egyesült Államok ugyanakkor tovább fokozta a fegyverkezési hajszát, s a hatvanas években a fegyverkezés újabb hullámaait indította el. Az Egyesült Államok közvetlen katonai kiadásai évi 80 milliárd dollár körül mozognak, s a NATO-államoké együttesen meghaladják a 100 milliárd dollárt. Az imperialista hatalmak már békében létrehozták a báború minden formájának a megvívására alkalmas fegyverrendszereket.

A Szovjetunió az imperialisták minden próbálkozására nagy önuralommal reagál. Célja mindenekelőtt az, hogy erősítse az imperialistaellenes egységfrontot, a békében érdekelt erők összefogását. Ugyanakkor, látva az imperialisták fegyverkezését, magas szinten tartja védelmi erejét.

A szovjet hadsereg különböző szektoraiban történt előrehaladás, a legkorszerűbb fegyverek megalkotása fokozta a szocialista rendszer biztonságérzetét, növelte a világbéke esélyeit, s csökkentette az imperialisták lehetőségét, hogy a világ különböző pontjain vereséget mérjenek a haladó erőkre.

A béke megőrzésére tett komplex intézkedések meghozzák a kívánt eredményt. A XXIV. kongresszuson felvázolt béke-terv azon a realitáson nyugszik, hogy a Szovjetuniónak nagy lehetőségei vannak az imperialistákkal szembeni fellépésre, a diplomáciai kezdeményezésre. Ezt a lehetőséget csak növeli, hogy a Szovjetunió békepolitikája világos, könnyen érthető és a világ népei egyre inkább felismerik, hogy ezt a politikát kell támogatniuk, ha valóban békét akarnak.

A kongresszuson elfogadott külpolitikai program felöleli korunk valamennyi nagy problémáját, s felvázolja azok megoldásának útját is.

A leszerelés kérdései A feladatok között jelentős helyet foglalnak el a leszerelés kérdései. A Központi Bizottság beszámolója ezt a témát korunk „egyik legfontosabb nemzetközi problémájának” minősítette. Jelentőségét mindenekelőtt abban jelölte meg, hogy az e téren elért konkrét eredmények „csökkentik a háborús veszélyt”. A leszerelés aktualitását ezen túlmenően még az is megadja, hogy a fegyverkezési költségek csökkentése elősegíti a gazdasági haladást és a népjólét emelkedését. A kongresszus leszögezte, hogy a Szovjetunió „kész megállapodást kötni a katonai kiadásoknak, elsősorban a nagyobb államok katonai kiadásainak csökkentéséről”. A Szovjetunió síkraszáll a nukleáris és a hagyományos fegyverkezés csökkentéséért, fontosnak tartja a részeredményeket is, de távlati célja az általános és teljes leszerelés megvalósítása. Szerződés megkötését javasolja a nukleáris, a vegyi és a baktériumfegyverek betiltásáról, a nukleáris fegyverekkel folytatott kísérletek beszüntetéséről és nukleáris fegyverektől mentes övezetek létrehozásáról. A kongresszus javasolta, hogy üljön össze az öt nukleáris hatalom értekezlete az atomfegyverek korlátozásának megbeszélésére, egyben javasolta egy leszerelési világértekezlet összehívását.

A Szovjetunió abból indul ki, hogy már a fegyverkezés ütemének csökkentése is nagy eredménynek számítana a béke fenntartásában érdekelt erők küzdelmében. A kongresszus leszerelési javaslatai kifejezik az egész békeszerető emberiség érdekeit, jó alapul szolgálnak az imperialistaellenes erők akcióegységének további megszilárdítására.

Az európai biztonságért

Az SZKP nagy figyelmet fordít az európai kontinens problémáinak rendezésére. A szovjet—francia viszony javulása, a Szovjetunió és NSZK közötti, valamint a Lengyel Népköztársaság és az NSZK közötti szerződések megkötése jelzik, hogy az erőfeszítések nem voltak hiábavalók.

A Szovjetunió olyan Európa kialakítására törekszik, ahol mindenki elismeri a realitásokat, a második világháború eredményeképpen létrejött határokat. A Szovjetunió és a többi európai szocialista ország úgy látja: elérkezett az ideje annak, hogy a világ eme fontos térségében, ahol már két világháború kirobbant, és ahol közvetlenül állnak egymással szemben a két tábor erői — rendeződjenek a problémák. A kongresszuson a Központi Bizottság beszámolója leszögezte: „Végleges kiindulópontként kell elfogadni azokat a területváltozásokat, amelyek a második világháború következményeként jöttek létre Európában. Gyökeres fordulatot kell végrehajtani az európai földrészen az enyhülés és a béke irányában. Biztosítani kell az európai értekezletek összehívását és sikeres lebonyolítását.” A kongresszus javasolta a külföldi katonai támaszpontok felszámolását, a fegyverek és a fegyveres erő csökkentését mindenekelőtt Közép-Európában, és kinyilvánította készségét „a Varsói Szerződés és az Észak-atlanti Szövetség egyidejű érvénytelenítésére, vagy első lépésként, katonai szervezeteik felszámolására.”

Az imperialisták meg akarják akadályozni az európai problémák rendezését. Az Egyesült Államok és NATO-partnerei különböző kifogásokkal hátráltatják az európai biztonsági értekezlet összehívását, összekapcsolják azt más kérdésekkel. Az NSZK-ban az európai normalizálással szemben álló erők akadályokat gördítenek a Szovjetunióval és a Lengyel Népköztársasággal kötött szerződések ratifikálása elé, összekapcsolják azt Nyugat-Berlin kérdésével. Ezek a tények azt mutatják, hogy az európai biztonság megteremtése csak hosszan tartó és szívos küzdelem eredménye lehet.

3. A FORRADALMI ERŐK TÁMOGATÁSA

A termonukleáris világháború elhárítása, a különböző társadalmi rendszerű államok békés egymás mellett élésének biztosítása a világ népeinek egyetemes érdekeit fejezi ki. Az egymás mellett élés kereteiben a haladó és a reakciós erők

világméretű osztályharca folyik. A békeharc és a társadalmi haladásért folyó küzdelem összefonódik, egymástól elválaszthatatlan. Az SZKP XXIV. kongresszusa a különböző társadalmi rendszerű államok békés egymás mellett élésének politikáját a forradalom perspektívájával s az antiimperialista küzdelemmel összhangban vizsgálta.

Az elmúlt évek tapasztalatai azt mutatják, hogy ez a politika előrelendíti a forradalmi folyamatot. A békés egymás mellett élés nem jelent politikai status quót, ellenkezőleg kedvezőbb feltételeket teremt a békéért, a demokráciáért, a szocializmusért harcoló erők számára. A békés egymás mellett élés körülményei között a szocialista országok nagyobb eredményeket érhetnek el az építőmunkában és bebizonyíthatják a szocializmus fölényét; a tőkésországok munkásszátlya számára kedvezőbb körülmények vannak a demokráciáért és a szocializmusért vívott harcra, — megakadályozhatják a monopolisták agresszív politikáját és a kizsákmányolás fokozását; a nemzeti felszabadításért harcoló erők pedig a szocialista országokra támaszkodva harcolhatnak a neokolonializmus ellen a teljes függetlenségért, a társadalmi haladásért.

A XXIV. kongresszus rámutatott arra, hogy a burzsoázia a tömegmozgalmaktól való félelmében hajlandó részleges reformokra. A burzsoázia alkalmazkodási képessége azonban nem vezetett a kapitalista rendszer stabilizálódásához, s az imperializmus általános válsága tovább mélyül. Az elmúlt évek hatalmas osztályharcai azt bizonyítják, hogy a munkásmozgalom fellendülőben van. A kongresszusi beszámoló a tőkésországok munkásságának mostani nagy csatáit olyan új osztályharcok előhírnökeinek minősítette, amelyek „alapvető társadalmi átalakulásokhoz” vezethetnek. A tőkés rendszer belső ellentmondásainak mostani kiéleződését a munkásmozgalom kihasználhatja a béke és a társadalmi haladás erőinek megszilárdítására. A tőkésállamok kommunista pártjainak a küzdelmét nagyban elősegíti a Szovjetunió, a Varsói Szerződéshez tartozó államok körültekintő, rugalmas külpolitikája. Különösen a szocialista országoknak az európai biztonságért

vívott küzdelme, s a közelmúltban e téren elért kezdeti sikerek mutatják, hogy a tőkésországokkal megkötött, elvi alapokon nyugvó egyezmények s a feszültség csökkenése nagyobb mozgásteret biztosít a demokratikus és szocialista erők számára, s ilyen helyzetben könnyebb a szélsőségesen reakciós, militarista elemeket háttérbe szorítani.

A „tartós béke Európája” — amelyért harcolnak a szocialista országok — az erőviszonyok mai állása mellett nemcsak a béke esélyeit növeli, hanem a forradalmi mozgalmakét is. A kollektív biztonság elvein nyugvó európai rendezés kontinensünk tőkésországaiban az osztályharc szabadabb kibontakozását eredményezheti. A nyugat-európai kommunista és munkáspártok ezért támogatják a szocialista országok „Európa-politikáját”. Munkásmozgalmi szempontból nézve a mainál biztonságosabb és rendezettebb Európa önmagában véve is nagy jelentőségű, nem is beszélve arról, hogy a katonai tömbök felszámolása utáni „NATO nélküli Európa” a demokratikus és szocialista átalakulás számára is kedvezőbb lehetőséget teremt.

A szocialista külpolitika és a világ forradalmi megújulásának az összefüggése érinti az ún. harmadik világ problémáit is. A Központi Bizottság beszámolója abból indult ki, hogy „a nemzeti felszabadító harcokban nevelkedett erők, elsősorban Ázsia és Afrika fiatal, független és antiimperialista államai egyre nagyobb nyomást gyakorolnak az imperializmusra”. A kongresszus felhívta a figyelmet arra, hogy továbbra is erősíteni kell a szocialista országok és azon független nemzeti államok szövetségét, amelyek következetesen harcolnak a gyarmatosítás régi vagy új formái ellen. A kongresszus rámutatott arra, hogy sok ázsiai és afrikai ország a fejlődés nem kapitalista útjára lép, s ezekben az államokban erős az óhaj a szocializmusra. „A lényeg az, hogy a nemzeti felszabadulásért vívott harc sok országban gyakorlatilag mind a hűbéri, mind pedig a tőkés kizsákmányolási viszonyok elleni harccá kezd átalakulni” — jegyezte meg a Központi Bizottság beszámolója. Ezzel összefüggésben a kongresszus különösen azoknak a reformoknak a jelentőségét hangsúlyozta,

amelyek a szóban forgó államok gazdasági és hatalmi struktúráját érintik.

A szocialista országoknak a gazdaságilag elmaradt világban mindenekelőtt azokkal az országokkal kell erősíteni szövetségüket, amelyek megindultak a társadalmi haladás útján. „A kongresszus különös jelentőséget tulajdonít a szocialista orientációjú országokkal való együttműködés kiszélesítésének” — állapítja meg a kongresszus határozata. Ezekkel az országokkal új típusú, internacionalista tartalmú kapcsolatok kiépítésére kell törekedni. Az ilyen viszonyok megszilárdulása nemcsak a társadalmi haladást gyorsítja ezekben az országokban, hanem jelentősen hozzájárul az imperialistaellenes egységfront erősítéséhez.

A kongresszus a proletár internacionalizmus szellemében fontosságának megfelelően foglalkozott az imperialistákkal közvetlenül harcban álló népek megsegítésével. A XXIV. kongresszus felhívást fogadott el „Szabadságot és békét Indokína népeinek!” címmel és nyilatkozatot fogadott el „Igazságot és tartós békét a Közel-Keleten!” címmel. A Szovjetunió továbbra is erőteljesen segíti a Vietnami Demokratikus Köztársaságot az imperialista támadások visszaverésében, és támogatja a dél-vietnami, a laoszi és a kambodzsi felszabadító mozgalmat. Következétesen támogatja az arab népeket igazságos harcukban az izraeli agresszió következményei ellen, követeli a közel-keleti problémák békés rendezését, az agresszor által elfogadott területek kiürítését.



Az SZKP XXIV. kongresszusának nemzetközi jelentőségét bizonyítja, hogy munkájában a világ kommunista és munkáspártjainak, valamint nemzeti demokratikus és szocialista pártjainak képviselőiben több mint száz külföldi küldöttség (79 kommunista párt, 11 nemzeti demokratikus párt, 8 felszabadítási mozgalom és 4 szocialista párt) vett részt. Eddig ez volt a világ forradalmi, haladó erőinek a legszélesebb fóruma,

ami önmagában is mutatja, az SZKP nagy szerepét s az imperialistaellenes front erősödését.

A pártkongresszus internacionalista szellemben, az alkotó marxizmus jegyében vizsgálta korunk problémáit, s hosszú távra szóló programot adott. Állásfoglalásaiból új erőt meríthetnek a kommunista és munkáspártok és más haladó erők is.

A Magyar Szocialista Munkáspárt teljes egészében szolidáris a Szovjetunió Kommunista Pártjával. Pártunk X. kongresszusának állásfoglalásai a nemzetközi kérdésekről, a nemzetközi munkásmozgalom problémáiról, az építőmunka fő irányairól egyeznek a Szovjetunió Kommunista Pártjának állásfoglalásaival. A szocializmus sikeres építése hazánkban elválaszthatatlan a szovjet—magyar barátságtól. Internacionalista és nemzeti érdekünk e barátság erősítése, a sokoldalú együttműködés fejlesztése. A pártjaink és népeink közötti egységet, közös útunkat Kádár János elvtárs az 1971. évi választások alkalmával Kőbányán elmondott beszédében a következőképpen méltatta:

„Pártunk, a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága, mély meggyőződéssel jelentheti ki, teljes mértékben egyetértünk a Szovjetunió Kommunista Pártjának politikájával. Ha összevetjük pártunk X. kongresszusának legfontosabb alapelveit az SZKP XXIV. kongresszusának alapelveivel, nyilvánvaló, hogy mi az SZKP politikáját teljes egyetértéssel és mély meggyőződéssel támogatjuk.”

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK:

A szocialista országok gazdasági és politikai együttműködése.
A Szovjetunió békeprogramja.

IRODALOM:

A Központi Bizottság beszámolója az SZKP XXIV. kongresszusának. Előadó: L. I. Brezsnyev. I. fejezet.

Kádár János beszéde az SZKP XXIV. kongresszusán.

Az SZKP XXIV. kongresszusának határozata a Központi Bizottság beszámolójával kapcsolatban. I. fejezet.

(Az irodalom megtalálható: Az SZKP XXIV. kongresszusa. 1971. március 30—április 9. Kossuth Könyvkiadó 1971.)

Komócsin Zoltán: A Szovjetunió Kommunista Pártjának XXIV. kongresszusa. Társadalmi Szemle, 1971. 5. sz.

A kiadásért felel a Kossuth Könyvkiadó igazgatója. Szerkesztette Fencsik László. A borító Erdélyi János munkája. Műszaki vezető Szécsi Andor. Műszaki szerkesztő Jordán Gusztávné. A szedést 1971. VI. 10-én kezdték meg. Megjelent 1971. VIII. 25-én, 400 000 példányban. Terjedelme 2 (A/5) fv. PL — 176 — K — 7172. 2171 —70. Szikra Lapnyomda, Budapest

